

IZVJEŠTAJ FORUMA ZA SLOBODU ODGOJA IZMEĐU DVIJE SKUPŠTINE

studeni 2003. - studeni 2004.

U razdoblju između dviju skupština Forum je nastavio s radom u raznim dimenzijama koje su sukladne našim programskim opredjeljenjima:

A - TEORIJSKA RAZINA

1. Javnost:

- Izjava za RTL vijesti predsjednika FSO-a povodom događanja u Waldorfskoj školi u Zagrebu, rujan 2004.
- Sudjelovanje Biserke Šavore u TV emisiji «Život uživo» u listopadu 2004. o seksualnoj edukaciji, odnosno o *Teen Stars* projektu
- Redovno izvještavanje medija o našim programima, aktivnostima i natjecajima
- Prikaz na kanal RI o seminaru «Pravo u svakodnevicu» u Rijeci 13. i 14. 2004.

2. Tribine:

Uglavnom nisu održavane zbog vrlo slabog odaziva na prošlima. Naime naše iskustvo u posljednje tri godine pokazalo je da je vrlo jako izražena zasićenost javnosti sudjelovanjem na tribinama. Naše tribine, unatoč uložnim vrlo velikim naporima da se što kvalitetnije pripreme, nisu privukle više od petnaestak sudionika, što ne opravdava uložene napore a posebno ne financijska sredstva utrošena za njihovo organiziranje. Također, mnoge suradničke i ine organizacije organizirale su niz rasprava na teme kojima se bavi Forum, na koje su članovi Foruma redovito pozivani. Zbog svega ovoga smo za neko vrijeme odustali s organizacijom tribina.

U razdoblju između dviju skupština Forum je samostalno organizirao samo jednu tribinu (Centar za ljudska prava UN) koju je vodio počasni predsjednik EFFE g. Eginhard Fuchs – prezentacija internacionalnog projekta «Lijepe škole» - lipanj 2004. Ova tribina bila je vrlo dobro posjećena (prilog br. 1).

3. Rasprave o obrazovanju u zemlji i inozemstvu:

- Landeszentrale für politische Bildung, Bad Urach – «Okrugli stol o obrazovnoj suradnji zemalja bivše Jugoslavije» ožujak 2004. – sudjelovali: Branka Renko Silov, Zoran Pavletić, Eli Pijaca, Saša Puzić i Vesna M. Puhovski – (Zaključci u prilogu br.2);
- Okrugli stol – «O programu suradnje državnih institucija s NVO koje rade s djecom i za djecu» - 26. svibanj 2004. Blanka Šegović «Djeca prva», sudjelovala Vesna M. Puhovski;
- Centar za ljudska prava – Okrugli stol «Prvi manjinski izbori u Hrvatskoj – iskustva i preporuke» - svibanj 2004., sudjelovala Eli Pijaca;
- Centar za ljudska prava UN – tematska skupina za HIV/AIDS – Okrugli stol «HIV/AIDS u Hrvatskoj» - 27. svibnja 2004., sudjelovale Eli Pijaca i Biserka Šavora;
- HHO – «Mogućnost integracije odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u školski sustav» - 30. lipanj 2004. – sudjelovale Vesna M. Puhovski i Eli Pijaca;
- KIC – tribina podrške Waldorfskim školama u Zagrebu i Rijeci, sudjelovale Slavica Bašić kao uvodničar te Vesna M. Puhovski;
- 28. internacionalni EFFE kolokvij u Heppenheimu (Njemačka) «Demokracija u školskom životu», lipanj 2004. sudjelovali Zoran Pavletić i Vesna M. Puhovski (dva izlaganja imamo u tekstualnom obliku - Prilozi 3. i 4.);

- Hrvatsko filozofsko društvo – «Filozofija i odgoj u suvremenom društvu» - Cres, rujan 2004. – sudjelovali: Milan Polić (organizator), Lino Veljak – izlagač i Vesna M. Puhovski – prezentacija Foruma;
- Zaklada za razvoj civilnog društva – Nacionalna konferencija o volonterstvu, Cavtat 29. rujan – 1. listopad 2004. – Vesna M. Puhovski;
- Landeszentrale für politische Bildung, Bad Urach – «Dobrodošli Croatia – The European Dimension in Croatian Education» -listopad 2004. sudjelovala Vesna M. Puhovski;
- Matica Hrvatska, Županijsko stručno vijeće ravnatelja učeničkih domova Grada Zagreba i Učenički dom Marija Jambrišak «Odgoj za mir i nenasilje» - studeni 2004. Eli Pijaca i Vesna M. Puhovski.

B - PRAKTIČNA RAZINA

1. Dodatna edukacija nastavnika

Ipak je glavna aktivnost Foruma bila u području edukacije učitelja te mladih ^[1], i to u sljedećim programima: «Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje», «Pravo u svakodnevici» i «Edukacijom do zdravlja», «Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi» (izvještaji u prilogu).

«Edukacijom do zdravlja», voditeljica projekta Biserka Šavora:

educirali smo pet skupina odgajatelja, učitelja i nastavnika u formalnom ili neformalnom obrazovanju.

Seminari su održani u:

- Vukovaru (28.-30. svibanj 2004.); ukupno 19 sudionika
- Zagrebu (13.-15. veljače 2004.); ukupno 17 sudionika
- Osijeku (12. – 14. prosinca 2003.); ukupno 25 sudionika
- Murskom Središću (23. – 25. travnja 2004.); ukupno 25 sudionika
- Šibeniku (12. – 14. ožujka 2004.); ukupno 25 sudionika

Opća evaluacija seminara «Edukacijom do zdravlja» u šk. godini 2003/2004 iznosi **4,83** (na skali od 1-5)

«Pravo u svakodnevici» – voditeljica Eli Pijaca

educirali smo 4 skupine odgajatelja, učitelja i nastavnika u formalnom ili neformalnom obrazovanju.

Seminari su održani u:

- Splitu (24. i 25. siječanj i 28. i 29. veljača 2004.); ukupno 30 sudionika
- Rijeci (24. i 25. travanj i 22. i 23. svibanj); ukupno 27 sudionika
- Zagrebu (8. i 9. svibanj i 29. svibanj); ukupno 18 sudionika
- Vukovaru (1. dio seminara održan je 6. i 7. studenog 2004.); ukupno 12 sudionika

Opća evaluacija seminara «Pravo u svakodnevici iznosi **4,73** (na skali od 1-5)

«Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje» - voditeljica projekta Ana Jurišić

educirali smo 9 skupina odgajatelja, učitelja i nastavnika u formalnom ili neformalnom obrazovanju. Od toga je seminar u pet skupina priveden kraju (napravljeno je svih 8 radionica), a u preostale četiri nastavljat će se od jeseni. Održani su sljedeći seminari:

- Rijeka1 (započeo u studenom 2003. – završio u travnju 2004.); ukupno 23 sudionika
- Rijeka2 (započeo u studenom 2003. – završio u travnju 2004.); ukupno 26 sudionika
- Našice (započeo u siječnju 2004. – završio u svibnju 2004.); ukupno 25 sudionika
- Osijek (započeo u siječnju 2004. – završio u svibnju 2004.); ukupno 25 sudionika
- Pazin (započeo u studenom 2003. – završio u svibnju 2004.); ukupno 30 sudionika
- Split (od travnja do svibnja 2004. napravljene 4 radionice); ukupno 27 sudionika

- Pakrac (od veljače do ožujka napravljene 4 radionice); ukupno 23 sudionika
  - Zagreb1 (od veljače do svibnja napravljene 4 radionice); ukupno 34 sudionika
  - Zagreb2 (od veljače do svibnja napravljeno 5 radionica); ukupno 32 sudionika
- Opća evaluacija seminara "Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje u šk. godini 2003/2004 iznosi **4.73** (na skali od 1-5)

«Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi» - voditeljica Višnja Grozdanić

Već u početku realizacije projekta "Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje" (RWCT) uočeno je da je svojom strukturom i sadržajem visoko primjenjiv na niže i srednje stupnjeve obrazovanja, dok u visokoškolskom obrazovanju ima nekih nedostataka. Iako ih je bilo više, najznačajniji su bili neprimjerenost nekih tehnika studentskoj populaciji i nezadovoljena potreba za boljim upoznavanjem teorijske podloge na kojoj je cijeli projekt izgrađen. Originalni vodiči su zapravo priručnik za vođenje radionica u projektu a ne i priručnici koji pomažu sudioniku bolje razumijevanje i primjereniju primjenu naučenog. To je potaklo tim na čelu sa dr.sc. Vlastom Vizek Vidović, sa Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i prorektoricom Sveučilišta za međunarodne odnose na izradu novog projekta pod nazivom *Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi*. Veliku pomoć pružila je i Sharon Kletzien sa West Chester University, savjetima i pisanjem dijela priručnika. Ostali članovi tima su Miljenka Cota Bekavac, Vesna Vlahović Štetić, Višnja Grozdanić i Eni Surić Faber. Radionice su primjerene visokoškolskim nastavnicima, tekstovi također. Realiziraju se u 4 dvodnevna vikenda.– (prilog 8).

Srednja ocjena sva tri seminara je 4,57

SREDNJA OCJENA SVIH SEMINARA FSO-a ODRŽANIH U ŠKOLSKOJ GODINI 2003/4. JE 4,71!

2. Regionalni program

- Aktivno učenje i kritičko mišljenje u visokoškolskoj nastavi – Dubrovnik, siječanj 2004.
- Završen program «Pravo u svakodnevici» u Srbiji – svibanj 2004.
- Završen program «Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje» u Crnoj Gori – listopad 2004.
- Ljetni kamp u Velom Lošinj – kolovoz – rujan 2004.
- «Okrugli stol o obrazovnoj suradnji zemalja bivše Jugoslavije» - studijski posjet Bad Urachu – ožujak 2004.

3. Škola u funkciji lokalne zajednice

Projekt je u svojoj petoj godini realizacije i odvija se već ustaljenim višegodišnjim tempom i iskustvom. U Hrvatskoj djeluje pet «Otvorenih škola» koje se nalaze u Hvaru, Brodaricama, Bjelovaru, Iloku i Splitu. Lokalna zajednica je vrlo brzo prepoznala intenciju ovog programa te neposrednu korist svih članova zajednice. U tom smislu, programi koji se nude kao dodatna edukacija ili učenje novih vještina i znanja su plod prioriteta građana, prvenstveno mladih ljudi u tim zajednicama i kreću se od tečajeva učenja stranih jezika i tečajeva kompjutorske pismenosti kao najposjećenijih i najtraženijih, pa sve do raznih seminara od kojih izdvajamo seminare Odgovornog roditeljstva. Nadalje, u okviru projekta se odvijaju i ostali programi kao što su likovne radionice, keramičke radionice, folklorne radionice, plesni tečajevi, sportski tečajvi (aerobik, aikido, karate), seminari na temu prevencije alkohola i ostalih droga, ekoloških semianara i sl.

Škola, kao javni resurs, pokazala se idealnim mjestom za provođenje projekta zbog svoje infrastrukture i opreme te sa školama-domaćinima projekta nema nikakvih problema.

U 2004. god. je na žalost prestalo financiranje projekta od strane Open Society Institute-New York i Mott Fondacije, što se i znalo početkom samog programa u RH. Iako su potpore

lokalnih vlasti, koje projekt pomažu od samog početka, ne samo uvjet da bi program djelovao u njihovoj zajednici i u korist njihovih vlastitih građana, već i izuzetno dobrodošla financijska pomoć, ona nije dostatna. Naime, sredstva lokalnih vlasti se uglavnom koriste za udio troškova Otvorene škole u smislu pokriva režijskih troškova, gijanja te mali dio naknada za voditelje određenih aktivnosti, a potrebe kroz godinu su daleko veće. Dodatni sponzori (Ministarstvo obrazovanja i sl.) koliko god podržavaju projekt u deklarativnom smislu, toliko isti nema niti blizu dostatnu potporu u financijskom smislu, što izaziva problem sa obimom aktivnosti za koje je interes lokalne zajednice velik.

Forum u tom smislu ulaže i ulagat će i dalje napore kako bi se osigurala samoodrživost projekta kroz financijsku sigurnost i kvalitetu ciljanih i potrebnih dodatnih edukacija i učenja novih vještina članova tih zajednica, prvenstveno mladih ljudi.

4. Stipendije učenika srednjih škola (SSEP)

Iako smo zbog činjenice da g. Šoroš više neće financirati ovaj projekt bili uplašeni da će on prestati, zahvaljujući našim partenrima u Velikoj Britaniji – Headmasters Conference i Sjedinjenim državama American Secondary Schools for International Students and Teachers on je ipak nastavljen iako u znatno smanjenom obimu. Proteklih deset godina u program stipendija smo uključivali 25 – 30 učenika u razne programe, a ove samo u ova dva programa svega 10 učenika. Također, interes za program je znatno smanjen što opravdavamo smanjenim interesom za ove zemlje s obzirom na političku situaciju i strah od međunarodnog terorizma. Više u prilogu 11.

Traženje sponzora za ovaj program se nastavlja, ali ne baš uspješno.

5. Nove inicijative i programi:

- U suradnji s Institutom Otvoreno društvo: pilot projekt «Obrazovanje Roma u Belom Manastiru»

Ovu suradnju dogovaramo već dulje vrijeme, te je naš rad u Međimurskoj županiji, koji se pokazao iznimno uspješnim, zapravo i zasnovan na toj inicijativi, iako nije financiran sredstvima IODa. U školskoj godini 2004/5. u okviru tog projekta održat ćemo sva tri programa dodatne edukacije nastavnika u Belom Manastiru. Projekt će u cijelosti financirati IOD.

- «Unapređenje škola» / «Mijenjajmo naše škole» u suradnji s udrugom «Korak po korak» Radi se o programu koji bi upravo i stručne suradnike škola pripremio za nužne promjene potrebne u organizaciji škola.

- Edukacija o EU i evropskim integracijama

Na seminaru u *Landeszentrale für politische Bildung* u ožujku, g. Karlheinz Durr, voditelj projekta za civilnu pismenost Vijeća Evrope, upozorio nas je da je - s obzirom da je Hrvatska kandidat za ulazak u Evropsku uniju - nužno započeti s hitnom provedbom edukacije o EU i EI. Ovu tvrdnju dokazao je i seminar koji smo u listopadu imali ponovo u LZPB koji je

organizirao Ured za ljudska prava RH – gđa. Nevenka Lončarić Jelačić [2] - znanje sudionika i učenika tamo prezentirano o ovoj temi je daleko od zadovoljavajućeg, a često su stavovi negativni i rigidni, bazirani na predrasudama i nepotkrijepljeni činjenicama koje bi mogle zagovarati pristup Hrvatske Uniji.

Mi smo ove teme uključili u naš regionalni kamp u Velom Lošinj u učenici su ih vrlo dobro prihvatili. Zajedno s HDDom, čija koordinatorica Tamara Puhovski upravo završava program edukacije o EU u organizaciji Ministarstva za europske integracije, ponudili smo MEI suradnju. Izvršna direktorica FSO –a Vesna M. Puhovski prošla je proces selekcije i uključena je u program izobrazbe i informiranja o EU kojeg organiziraju Nacionalna zaklada

za razvoj civilnog društva u suradnji s European Citizens Action Service iz Bruxellesa, (prilog 19.), a koordinatorica programa FSO. -a Eli Pijaca upravo je upisala postdiplomski studij «Hrvatska i Europa» na Fakultetu političkih znanosti. Sve ovo dat će nam potrebne kvalifikacije da u okviru programa Foruma možemo započeti edukaciju o ovoj važnoj temi.

- «Medijacijom u školi protiv nasilja u društvu»

Medijacija je dio našeg programa «Pravo u svakodnevicu», ali iskustvo proteklih godina pokazalo je nedvojben interes i potrebu da se ona izdvoji kao samostalni seminar. Naročito su za ovaj segment edukacije zainteresirani školski pedagozi i psiholozi pa smo «redizajnirali» ovaj segment PUSA i u školskoj godini 2004/5. započet ćemo s održavanjem dvodnevni seminara o medijaciji. O tome, pak, koliko je u našem društvu edukacija o uspješnom nenasilnom rješavanju konflikata nužna nije ni potrebno govoriti. Rezultati koje smo do sada polučili su ohrabrujući.

- «Program prevencije ovisnosti»

Biserka Šavara je, potaknuta interesom i potrebama izkazanim na seminarima «Edukacijom do zdravlja», u suradnji s psihologinjom Marijom Paradiz izradila Projekt prevencije ovisnosti, koji bi se održavao u obliku jednodnevnog seminara (prilog 20) – interes je velik!

- EFFE kolokvij – Brijuni, svibanj 2005. «Demokracija i škola»

Ideja da Forum za slobodu odgoja bude domaćin kolokviju EFFEa stara je već četiri godine. Na kolokviju u Heppenheimu u lipnju Zoran Pavletić i Vesna M. Puhovski prezentirali su spremnost i sposobnost FSO-a da se to realizira u 2005. godini. Kolokvij će se održati 6. i 7. svibnja, ako dobijemo sredstva EU na Brijunima, ako ne, onda u nekadašnjem Pionirskom Gradu u Zagrebu. POMOĆ U KREIRANJU PROGRAMA JE DOBRODOŠLA!

- Priznanje Učitelj/škola Foruma za slobodu odgoja

Na prošloj skupštini donijeta je inicijativa da FSO dodijeli Priznanje «Učitelj/škola Foruma za slobodu odgoja». Formiran je Odbor koji je sastavio Pravilnik (prilog 21.) a početkom studenog 2004. objavljen je i Natječaj u Školskim novinama i na web stranici FSO-a.

6. Suradnja s drugim NVO:

- CESI, CERD – Inicijativa za uvođenje seksualne edukacije u obrazovni sustav RH
- Koordinacija udruga za djecu i mlade – Forum se uključio u koordinaciju zajedno s udrugama. «Korak po korak», «Djeca prva», «Savez izviđača» i mnoge druge.
- Suradnja s VIMIO – Vukovarski institut za mirovna istraživanja i obrazovanje postao je naš partner s kojim smo realizirali program dodatne edukacije nastavnika kroz projekte «Edukacijom do zdravlja» i «Pravo u svakodnevicu» a na temelju te suradnje već dogovaramo i seminar u okviru projekta «Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje». Suradnja se odvija na uzajamno zadovoljstvo obaju udruga, te posebno na sveopće zadovoljstvo sudionika seminara.

7. Fundraising

I ove godine uložili smo mnogo vremena i velike napore u stjecanje financijskih sredstava za naš rad. Pozitivan odgovor dobili smo ne samo od raznih sponzora već i od ureda za obrazovanje Gradova i županija RH.

Ured je trenutno dobro opremljen – nakon odlaska Hrvatskog debatnog društva iz sredstava koje smo od Liz Lorant dobili za opremu ureda kupljen je fotokopirni aparat (do tada smo koristili HDD-ov), te nešto dodatne opreme. Iako nam je taj odlazak HDDa povećao iznos najamnine koju smo do tada dijelili, rad Foruma počeo se odvijati mnogo ugodnije i lakše. O stanju i rezultatima *fundraisinga* molim pogledati prilog 12. i 12a.!

8. Promotivne i druge aktivnosti

- Kao rezultat UNESCOVe konferencije u Brazilu 2003. godine Forum je uvršten u partnerstvo u projektu Edukacija za ljude na selu (ERP) koji vode FAO i UNESCO (u prilogu 13.);
- Novi letak - poslan na sve škole, vrtiće i učeničke domove te odjele za društvene djelatnosti gradova i županija u RH (u prilogu 14.);
- Katalog/Pismo Pleše (prilog 15.) – Forumovi programi dodatne edukacije nastavnika već su dvije godine predstavljani u Katalogu stručnih skupova Zavoda za školstvo što svakako doprinosi njihovom ugledu i popularnosti. U aktualni Katalog greškom nismo uvršteni, ali smo – zahvaljujući pomoći g. Cipeka - dobili pismo g. Pleše s garancijama da će se naši programi i dalje priznavati i da će se uvrstiti u sljedeće izdanje Kataloga kao i u Pravilnik o stručnom usavršavanju nastavnika (u prilogu);
- Objavljeni u medijima naši natječaji za programe dodatne edukacije nastavnika, stipendije srednjoškolaca te za Priznanje učitelj/škola Forumu za slobodu odgoja (u prilogu 16.);
- «Metodički ogledi» – tekstovi o implementaciji FSO-ovih programa (u prilogu 17.);
- Distribucija časopisa «Thinking Classroom» (u prilogu 18.).

9. Problemi:

- Financijska neizvjesnost. Iako smo mnogo napora uložili u *fundraising* još uvijek nemamo «zatvorenu financijsku konstrukciju» za akademsku godinu 2004/5. Ključne su nam odluke o financiranju Zaklade za razvoj civilnog društva (institucionalna podrška) te EU (Bruxelles) za veliki projekt «Nova škola: poučavanje kroz i za demokraciju».
- Što se tiče prostora, za sada smo zadovoljni uredskim prostorom u Kralja Držislava 12. Shvatili smo da je od Grada Zagreba dobiti uredski prostor na posve legalan i moralno čist način nemoguće, a inicijativa da Forum s nekoliko drugih udruga dobije prostor «Promdei banke» je zastala.
- Što se pak političkih promjena i njihova odraza na rad civilnog sektora tiče, slika još uvijek nije jasna u potpunosti. Ukidanje oslobođenja na PDV za iznose koje udruge dobivaju iz inozemstva svakako je udarac na civilni sektor, ali nas još nije praktički zahvatio, jer još uvijek imamo liste iz prethodnog perioda koje možemo koristiti. U svakom slučaju uključili smo se u kampanju za odustajanje od te odluke. Također, zahtjevali smo od ministrice Jadranke Kosor da nam objasni zašto su naši projekti odbijeni te da objavi listu odobrenih projekata. Naime, *fama volat*, da je to ministarstvo prešutno odlučilo financirati samo one programe koji imaju «duhovnu dimenziju» i rade na «očuvanju hrvatskog nacionalnog bića». Činjenica da je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta poništilo natječaj s krajnje dubioznim opravdanjem, a nije još uvijek jasno kada će, kome i pod kojim uvjetima raspoloživa sredstva biti dodijeljena, izaziva stanovite sumnje i pobuđuje neka strahovanja.

Izvještaj sastavili:

Lino Veljak – predsjednik
Vesna M. Puhovski – izvršna direktorica
Denis Čihor – tajnik
Eli Pijaca – koordinatorica programa

---

[1] — Odnosi se na absolvente ili netom diplomirane osobe na fakultetima učiteljskih usmjerenja.

[2] — Na seminaru je prisustvovala i Vesna M. Puhovski na direktno insistiranje g. Durra koji je pokrio i troškove.